HiDROJENLE ZENGİNLEŞTİRİLMİŞ METAN YAKITININ ALEV HIZLARI ve EMİSYON DEĞERLERİNİN KİMYASAL KİNETİK ANALİZİ

Onur TUNÇER¹

¹ İstanbul Teknik Üniversitesi Uçak ve Uzay Bilimleri Fakültesi Uçak Mühendisliği Bölümü, Maslak, İstanbul 34469, tuncero@itu.edu.tr Telefon: (212) 2853341, Fax: (212) 2853139, e-mail: tuncero@itu.edu.tr

ÖZET

Hidrojenle zenginleştirilmiş karışımlarda alev tutmada sorunlar ve geri tepme gibi olumsuzluklar yaşanmaktadır. Bu bağlamda hidrojen zengin metan yakıtının laminer alev hızları GRI 3.0 mekanizmasına dayanan kimyasal kinetik simülas yonlar ile incelenmiştir. Hidrojen zenginlestirme beklenildiği gibi alev hızlarını arttırmaktadır. Alev hızlarının kolay hesaplanabilmesi için ampirik bir korelasvon gelistirilmistir. Basıncın alev hızlarını düşürdüğü buna karşılık arttırdığı ise emis vonları bulunmustur. Emisyonlar ise artan H_2 oranıyla artmaktadır. Sıfır boyutlu simülasyonlarda üzerinde husus termo-akustik instabilite neticesinde ortayaya çıkan fazla hava katsayısı çalkantılarının fakir alev sönmesi ile emisyonlara etkisidir. Hidrojen zengin karışımların fazla hava katsayısı calkantılarına daha dayanıklı oldukları görülmüştür. Bu çalkantıların NO emisyonlarını arttırıcı yönde etki ettikleri de bulunmuştur. Hidrojen zenginleştirilmiş metan alevlerinde NO olusumunda temel rolü mekanizmasının Zeldovich ovnadığı saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hidrojen zenginleştirme, Alev hızı, Emisyonlar, Sentez gazı, Metan

ABSTRACT

In hydrogen enriched mixtures there are problems with flame holding and flashback. Within this context, laminar flame speeds of hydrogen enriched methane mixtures were investigated utilizing chemical kinetics simulations based on GRI 3.0 mechanism. It has been found that hydrogen enrichment increases flame speeds. An empirical corelation was developed to aid in practical computation of flame speeds. It was observed that pressure reduces flame speeds while increasing nitric oxide emissions. Emissions on the other hand increase with increasing hydrogen content. In zero dimensional simulations focus was on the effect of equivalance ratio fluctuations, due to thermoacoustic oscillations, on lean blowout and emissions. Flames with richer hydrogen content were observed to be more immune to blowout during these oscillations. Another important observation is that these very fluctuations have an increasing effect on nitric oxide emissions. Zeldovich mechanism plays the key role in the production of NO emissions in hydrogen enriched methane flames.

Keywords: Hydrogen enrichment, Flame speed, Emissions, Syngas, Methane

SEMBOLLER

$(C_{CH4}/C_{HAVA})_{st}$	Stokiometrik metan/hava oranı		
$(C_{H2}/C_{HAVA})_{st}$	Stokiometrik hidrojen/hava oranı		
C _{CH4}	Metan konstanrasyonu		
C _{H2}	Hidrojen konsantrasyonu		
C _{HAVA}	Hava konstantrasyonu		
C _p	Isı kapasitesi (J/(kg.K))		
Ď	Diffüzivite (m ² /s)		
f	Frekans (Hz)		
h	Entalpi (J/kg)		
i	Tür indisi		
<i>m</i>	Kütle debisi (kg/s)		
N	Toplam tür sayısı		
n	Basınca bağlı sabit sayı		
Р	Basınç (Pa)		
SL	Laminer alev hızı (m/s)		
S _{L,st}	Stokiometrik alev hızı (m/s)		
S _{L,st,CH4}	Metan stokiometrik alev hızı (m/s)		
S _{L,st,H2}	Hidrojen stokiometrik alev hızı		
	(m/s)		
t	Zaman (s)		
Т	Sıcaklık (K)		
T _{ad}	Adyabatik alev sıcaklığı (K)		
T _{ad,CH4}	Stokiometrik hidrojen alevinin		
	adiyabatik sıcaklığı (K)		
T _{ad,H2}	Stokiometrik hidrojen alevinin		
	adiyabatik sıcaklığı (K)		
U	Akışkan hızı (m/s)		

V	Reaktör hacmi (m ³)
W	Türlerin kimyasal oluşum yahut
	yıkımını ifade eden kaynak terimi
	$(kg/(m^3s))$
w	Türlerin kimyasal oluşum yahut
	yıkımını ifade eden kaynak terimi
	$(mol/(m^3s))$
Х	Uzay koordinatı (m)
Y	Kütle oranı
$\mathbf{Y}^*$	Reaktör girişindeki kütle oranı

Yunan Harfleri

μ	Moleküler ağırlık (kg/mol)
α	Yakıttaki hidrojenin hacimsel oranı
λ	Isı iletim katsayısı (W/m.K)
ρ	Yoğunluk (kg/m ³)
τ	Kalma süresi (s)

Φ Eşdeğerlilik katsayısı

1.GİRİŞ

Geride bıraktığımız otuz sene zarfında daha temiz ve verimli teknolojilerin geliştirilmesi için önemli cabalar sarfedilmistir. Kömür gazifikasyon teknolojisi de kombine cevrimli santrallerin ortava cıkmasıyla ivmelenmiştir. Gazifikasyon teknolojisi ile kombine çevrim santraller birleştirildiğinde ortaya çıkan IGCC teknolojisi içerisinde gaz temizlemesi ve atık minimizasyonu gibi özellikler vardı ki bu özellikler onu çevreye duyarlılığından dolayı tercih edilir kıldı. IGCC gelişerek verimi arttırmaya emisyonları daha da azaltmaya devam ederek 21. yüzyılın önemli bir teknolojisi olmaya devam edecektir (Yoshi ve Lee, 1996).

Moliere'in 2002 yılında yaptığı bir çalışma göstermiştir ki sentez gazı içerisindeki hacimsel H_2 /CO oranı %0.33 ten % 40'a kadar, seyreltici gazların (N₂, CO₂, Ar, v.b.) oranı %4 ila %51 arasında, su oranı ise %0 ila %40 arasında değişkenlik gösterir.

Sentez gazı karışımının değişkenliği alev davranışını etkiler. Yakıttaki hidrojen miktarının arttırılması fakir yanmada alev stabilitesini arttıracağı gibi aynı anda yanma odasını alev-geri tepmesi ve termo-akustik instabiliteye maruz bırakabilecektir. Sonuç olarak, fazla bir tasarım değişikliğine gerek duymadan değişken karışımlı sentez gazlarını yakabilecek bir yakıcıya ihtiyaç vardır. Mevcut ön karışımlı yakıcılar sentez gazını güvenilir bir şekide yakamazlar. Sentez gazı mevcut türbinlerde ön karışımsız olarak özel tasarımlar vasıtasıyla kullanılırlar ki bu yakıcıların tasarımları doğal gaz yakıcılarınınkinden oldukca farklıdır (Huth vd., 1998). Eğer düsük NO_v emisyonlu yakıcılara gerek duyuluyorsa bu durumda alev sıcaklığı büyük miktarlarda su ve/veya nitrojen kullanılıp yakıtı seyrelterek düşürülür. Ön karışım yakıt seyreltmeye kıyasla bir çok avantaja sahip olmasına rağmen doğal gaz yakıcılarında yakıt esnekliğini sağlama çabaları kısmen başarı sağlayabilmiştir (Lieuwen vd., 2008).

Ön karışımlı sentez gazı enjeksiyonu için en önemli sorunlardan birisi de alev geri tepmesidir. Bu sorun hidrojenin alev hızının oldukça yüksek olmasından kaynaklanır (Ducruix vd., 2005). Alev kendi hızı akışkanınkinden yüksek olduğu zaman geri teper. Geri tepme özel tasarımlı alev tutucular kullanılarak yahut sentez gazını ayrı bir düzenekle yanma odasına doğrudan enjekte edilerek önlenebilir. Doğal gazdan sentez gazına dönüşümü sağlarken mevcut tasarımlarda en az değişiklik yapılmalıdır.

Emisyonlar söz konusu olduğunda ise ölçümlerin detaylı kimyasal kinetik analizlerle desteklenmesi gerekmektedir. Azot oksit emisyonlara neden olan üç temel mekanizma mevcuttur. Bunlar; ani NO_x, yakıta bağlı NO_x, ve ısıl NO_x olarak sayılabilir.

Laminer alev hızları üzerinde durulmasının nedeni türbülanslı alev hızlarının da çoklukla laminer alev hızlarının, karmaşık akış şiddetinin ve alev cephesi eğriliğinin bir fonksiyonu olarak ifade edilebilmesindendir.

2. SAYISAL ÇALIŞMA

Kullanılan yakıt karışımına (CH₄/H₂) uygun bir eşdeğerlilik katsayısı tanımlanmalıdır. Eşdeğerlilik katsayısı (1) numaralı denklemdeki şekliyle hesaplanmaktadır. Bu tanımlamanın arkasındaki varsayım yanmanın basamaklı olduğu şeklindedir, şöyle ki; havadaki oksijen önce yakıt karışımındaki hidrojen tarafından tüketilir ve kalan oksijen metanın yakılmasında kullanılır (Yu vd., 1986). Deneysel verilerin anlaşılmasında da bu yaklaşımın oldukça uygun olduğu görülmüştür. Arkasındaki fiziksel varsayım hidrojen yanmasının metan yanmasına göre çok daha hızlı oluşudur.

$$\phi = \frac{C_{CH4} / \left[C_{HAVA} - C_{H2} / \left(C_{H2} / C_{HAVA} \right)_{st} \right]}{\left(C_{CH4} / C_{HAVA} \right)_{st}}$$
(1)

Sayısal çalışmada detaylı kimyanın hesaplanması için GRI 3.0 mekanizması kullanılmıştır. Bu mekanizma 53 tür içerir ve toplam 325 tepkime basamağından oluşur. Mekanizma emisyon oluşumuyla yeniden yanmayı da içerir.

2.1. Sıfır Boyutlu Alev Benzetimleri

Sıfr boyutlu olarak tanımlanan reaktör, içerisinde uzayda sıcaklık değişiminin bulunmadığı bir reaktördür. Bu tür bir senaryo basit olmasına karşın birçok yanma olayına açıklık getirebilir. Bu reaktörlerde "kalma süresi" τ denilen bir parametre

vardır. Bu süre yeterli değilse yanma tam gerçekleşmez, eğer bu süre yetersizse reaktör içerisindeki alev söner. Eğer yine bu süre uzun olursa reaksiyonlar kimyasal dengeye kadar ilerleme fırsatı bulurlar. Akışın kütle debisi $\dot{m}$, hacim V ile gösterilirse $\tau = \rho V/\dot{m}$ şeklinde bulunur.

Reaktörü çözmek için içerisindeki türlerin korunumlarını (2) ve bununla birlikte enerjinin korunumunu hesaplamak (3) gereklidir.

$$\frac{dY_i}{dt} = -\frac{1}{\tau} \left(Y_i - Y_i^* \right) + \dot{w}_i \frac{\mu_i}{\rho}$$
⁽²⁾

$$c_{p} \frac{dT}{dt} = -\frac{1}{\tau} \sum_{i=1}^{N} \left(Y_{i} h_{i} - Y_{i}^{*} h_{i} \right) - \sum_{i=1}^{N} \frac{h_{i} \dot{w}_{i} \mu_{i}}{\rho}$$
(3)

Kimyasal kaynak terimlerin ve termo-fiziksel özelliklerin hesaplanmasında CANTERA kütüphanelerinden (Goodwin, 2001) faydalanılır. Zamanda tümlev almak için ise SUNDIALS kütüphaneleri kullanılır (Hindmarsh vd., 2005).

2.2. Tek Boyutlu Alev Benzetimleri

Tek boyutlu bir reaktörde reaktör boyunca tür ve sıcaklık değişimi mevcuttur. Alevi çözebilmek için gerekli tür korunum denklemi aşağıdaki gibi yazılır (4). Kaynak terimi tepkimeler sonucu türlerin oluşma hızlarını ifade eder. Bu terimi hesaplamak için GRI 3.0 mekanizması kullanılmıştır. Bunun yanında enerjinin korunumu da çözülür. (5).

$$\frac{\partial(\rho Y_i)}{\partial t} + \frac{\partial(\rho U Y_i)}{\partial x} = \frac{\partial}{\partial x} \left(\rho D \frac{\partial Y_i}{\partial x}\right) + w_i$$
(4)

$$\rho c_{p} \left(\frac{\partial T}{\partial t} + U \frac{\partial T}{\partial x} \right) = -\sum_{k=1}^{N} h_{k} \dot{w}_{k} + \frac{\partial}{\partial x} \left(\lambda \frac{\partial T}{\partial x} \right)$$

$$-\rho \frac{\partial T}{\partial x} \left(c_{p,k} Y_{k} U_{k} \right)$$
(5)

3. SAYISAL SONUÇLAR

Tek boyutlu simülasyonlar için sonuçların elde edilmesinde kullanılan parametre uzayı Tablo 1'de verilmiştir. Sıfır boyutlu alevler için ise benzetimler sadece P=1 atm basınçta 0.5 ms ila 4 ms arasında değişen kalma sürelerinde ve sadece fakir alevler için yapılmıştır. Eşdeğerlilik katsayısının modülasyon genliği ise ortalama değerin %50'sine kadar çıkmaktadır.

3.1. Sıfır Boyutlu Alev Benzetimleri

Termo-akustik instabilite denilen alev kararsızlığının yanma üzerinde önemli etkileri vardır. Enjektör hizasından geçen hava debisi termo-akustik instabilite tarafından modüle edilmektedir ki bu eşdeğerlilik oranında çalkantılara yol açar. Eşdeğerlilik oranındaki çalkantılar akış ile aleve kadar taşınır ve burada onu modüle edip ısı açığa çıkışının dalgalanmasına yol açarlar. Bu dalgalanma akustik çalkantılara yol açar. İkisi arasındaki faz açısı reaktörün stabilitesini belirler. Burada amaç geri bildirim mekanizmasını incelemek değildir. İncelenen olgu bu çalkantıların NO emisyonlarını nasıl etkilediğidir. Bazı deneysel çalışmalarda artan instabilite genliği ile artan NO emisyon değerleri bulunmuştur (Tuncer vd., 2009). Amaç bu gözlemlerin teorik senaryolarla uyum içerisinde olup olmadığının incelenmesidir.

Tablo 1. Benzetim Yapılan Parametre Uzayı

	Alt	Arttırım	<u>Üst</u>
Parametre	Değer	<u>Aralığı</u>	<u>Değer</u>
H ₂ Hacimsel	0.00	0.05	1.00
Orani (a)			
Eşdeğerlik	0.50	0.05	1.50
Katsayısı (ϕ)			
Basınç (P)	1.0 atm	0.5 atm	3.0 atm

Sekil 1'de atesleme ve bunun ardından esdeğerlilik oranındaki calkantıya bağlı olarak sıcaklık değişimleri gösterilmektedir. Genlik arttıkça sıcaklık salınımlarının büyüklüğü de artmaktadır. Sıcaklık çalkantıları hemen takip etmektedir. Metan alevi calkantı genliği %30'u bulduğu zaman aniden söner. Bu ve benzer durumlar gerçek gaz türbin yakıcılarında da görülmektedir. Alevin sönmesine yol açan sebep eşdeğerlilik oranının anlık olarak ateşleme limitlerinin altına düşmesidir. Buna karşılık ise aynı genlikte çalkantıya %75 CH₄-%25 H₂ alevi sorunsuz biçimde dayanmaktadır. Bunun ardında yatansa H₂ zenginleştirmenin fakir alev alma sınırını genişlettiğidir.

Sekil 2'de vine fazla hava katsayısındaki calkantılar üzerinde durulmustur. Bu sefer sıcaklığın vanında NO emisyonları da gösterilmiştir. Sıcaklık ve emisyon değerleri çalkantısız değerleri ile bölünmüştür. Burada üzerinde durulacak son derece önemli olan husus şudur; grafikte de görülmektedir ki %10 ve %20 genliklerde sıcaklık eğrisi hep 1.0 etrafında salınmakta yani bir başka deyişle sıcaklığın zaman ortalama değeri çalkantı ile değişiklik göstermemekte, fakat buna karşılık emisyon değerlerinin zaman ortalaması değerleri calkantısız duruma göre daha vukarıda değerler arasında salınmaktadır. Esdeğerlilik katsavısındaki calkantılar azot oksit emisyonlarının miktarını arttırmaktadır. Buna getirelebilcek acıklama sıcaklıkla NO oluşum hızı arasında doğrusal olmayan bir ilişki olduğudur. Sıcaklık düştüğü zaman NO üretimi azalmaktadır fakat sıcaklık arttığında NO üretimi iyiden iyiye artmakta ve ortalama NO değeri bu sebepten ötürü çalkantısız durumundakinden daha yüksek olmaktadır.

Şekil 3'te sıcaklık-NO ilişkisini gösteren faz diyagramları verilmiştir. Görülmektedir ki sıcaklık arttıkça NO miktarı üstel artmaktadır. Genlik arttıkça salınımların faz düzleminde yaptıkları gezinti de artar. Grafikten emisyonların ortalama değerleri hakkında bir kanıya varılabilir. Artan instabilite genliği NO emisyonlarında artışa yol açmaktadır. Bu gözlem Tuncer vd. (2009) ile de uyumludur.

Şekil 1. Hidrojen Zenginleştirmenin Alev Kararlığına Etkisi ($\overline{\phi}$ =0.7, τ =0.5 msec, f=100 Hz.)

Şekil 2. Çalkantının Sıcaklık ve Emisyonlara Etkisi ($\overline{\phi}$ =0.7, %75 CH₄ - %25 H₂, τ =0.5 msec)

3.2 Tek Boyutlu Alev Benzetimleri

Şekil 4'te tek boyutlu reaktörde sıcaklık ve bazı türlerin konsantrasyon değişimleri gösterilmiştir. Metan ile hidrojenin alev boyunca yolu izlendiğinde eşdeğerlilik katsayısı konusunda yapılan varsayımın haklılığı görülecektir.

Şekil 5'te adiyabatik alev sıcaklıkları gösterilmiştir. H_2 oranı arttıkça alev sıcaklığı da artar ki bu hidrojenin daha yüksek ısıl değere sahip olmasındandır. Bu sıcaklık değerleri alev hızları ile ve emisyon değerleri ile ilişkilendirilecektir.

Şekil 6'da CH₄/H₂ karışımlarının alev hızları gösterilmiştir. Şekil 6a atmosferik basıçtaki alev

Şekil 3. Sıcaklık-NO Faz Diyagramı ($\overline{\phi}$ =0.7, %100 CH₄, τ =0.5 msec)

Şekil 4. Reaktör Boyunca Sıcaklık ve Konsantrasyon Değişimi (ϕ =1, %70 CH₄-%30 H₂)

hızlarının gösterirken Şekil 6b üç atmosfer basınçtaki alev hızlarını gösterir. Şekil 6'da sembollerle gösterilen alev hızları GRI 3.0 mekanizmasından elde edilmiştir. Çizgilerle gösterilenler ise bulunan ampirik korelasyondan (6) elde edilmiştir. Burada n basınca bağlı bir sabit olup 1 atm için 0.15 3 atm için ise 0.80 olarak bulunur. Bu detaylı kimyanın çözümlenmesi ile elde edilenlere oldukça yakındır. Fakir alevler için uyumlu sonuçlar vermesi önemlidir, çünkü NO emisyonlarını azaltmak için fakir yakma uygulanır.

$$S_{L} = \begin{bmatrix} \left(S_{L,st,H2} - S_{L,st,CH4}\right) \\ \left(\frac{T_{ad} - T_{ad,CH4}}{T_{ad,H2} - T_{ad,CH4}}\right)^{1.4+n\alpha} + S_{L,st,CH4} \end{bmatrix}$$
(6)
$$\exp \left[\left(\frac{T_{ad} - T_{ad,st}}{T_{ad}}\right)^{4} \right]$$

Şekil 7'de hidrojen zenginleştirmenin NO emisyonlarına etkisi gösterilmektedir. Şekil 7.a ile Şekil 7.b'de görülmektedir ki H₂ ilavesi NO emisyonlarını arttırmaktadır. Fakir alevlerde NO emisyonları ile sıcaklık arasında birebir ilişki mevcuttur. NO oluşum mekanizmalarından bahsedilirken H₂ zenginleştirmenin iki mekanizma üzerinde etkili olabileceği anlaşılmıştı. Baskın NO

oluşum mekanizmasının Zeldovich mekanizması olduğu anlaşılmaktadır. Fenimore mekanizmasının katkısı önemli olmamakla beraber alev sıcaklığı düştükçe görece önemi kısmen artmaktadır. İsil NO miktarını kontol etmenin yolu alevi fakir yakmaktır.

Şekil 5. Adiyabatik Alev Sıcaklıkları

Üç atmosfer basınçta emisyonlar atmosferik önemli artış göstermektedirler. basınca göre Hidrojen zenginleştirmenin NO emisyonları iki yönlü etkisi acısından ters vardır. Zenginleştirme alev sıcaklığını arttırdığı için NO emisyonlarını arttıracağı söylenebilir. Fakat zenginleştirme fakir alev alma sınırını düşürdüğü için çok daha fakir karışımların yanmasına olanak sağlamaktadır ki bu da alev sıcaklığını düşüreceğinden emisyonları azaltılabilecektir.

3.2 Emisyonların Kimyasal Oluşum Yolları

Şekil 8.a'da görüldüğü gibi NO oluşumuna katkıda bulunana iki ana tür NO₂ ve HNO'dur. Büyük katkının NO₂'den gelir. Bir adım geri gidip NO₂'nin kaynağını araştırmak gerekir. Şekil 8.b'de görüleceği üzere NO₂, HO₂'nin havadaki N₂ ile tepkimesinden oluşmakta ve ayrışırken de hemen hemen eşit miktarlarda OH ve NO ürünleri vermektedir. Şekil 8.c'de görüleceği gibi HO₂ temel olarak OH ve suya dönüşmekle birlikte eser miktarda NO₂ oluşumuna da yol açar ki bu tür daha sonra çoğunluka azot okside dönüşür.

İncelenen NO_x oluşum mekanizması genişletilmiş Zeldovich mekanizması ile uyum göstermektedir. Kimyasal tepkimelerdeki uyum ve NO emisyonlarının sıcaklıkla ilişkisi baskın oluşum yolunun ısıl yol olduğunu ispatlar niteliktedir.

Şekil 6. Hidrojen Zenginleştirmenin Laminer Alev Hızına Etkisi (Semboller GRI 3.0, Çizgiler Korelasyon)

Şekil 7. Azot Oksit Emisyonlarına Hidrojen Zenginleştirmenin Etkisi

Şekil 8. NO Oluşumu Tepkime Yolları

4.SONUÇLAR VE ÖNERİLER

Bu çalışmada hidrojen zenginleştirmenin metanın laminer alev hızına ve emisyonlara etkisi incelenmiştir. İnstabiliteleye bağlı eşdeğerlilik katsayısında oluşan çalkantıların bilhassa azot oksit emisyonlarına etkisi üzerinde durulmuştur. Bu çalkantıların NO emisyonlarının zaman ortalaması değerini arttırdığı bulunmuştur. Bu artış sıcaklık ve NO arasındaki doğrusal olmayan ilişki neticesinde açıklanabilir.

Hidrojen zenginleştirmeden kaynaklı alev hızındaki artışın miktarı hidrojen yüzdesi ile doğrusal olmayan bir şekilde ilişkilidir. Hesabı kolaylaştırıcak bir bağıntı geliştirilmiş ve bundan elde edilen neticelerin detaylı kimyasal kinetik hesaplardan elde edilenlerle uyumlu olduğu görülmüştür Basıncın alev hızına etkisi de hidrojen oranına bağlıdır. Basınç alev hızını düşürmektedir fakat saf metan alevi ile hidrojen zengin alev arasındaki düşüş oranı farklılık göstermektedir. Basınç NO emisyonlarını arttırır.

Hidrojenle zenginleştirilmiş alevler yüksek genlikli instabiliteden kaynaklanan eşdeğerlilik katsayısı çalkantılarına daha dayanıklıdırlar.

5.KAYNAKLAR

Davu, D., Franco, R., Choudhuri, A., Lewis, A.,

"Investigation on Flashback Propensity of Syngas Premixed Flames", AIAA Paper No: 2005–3585, 2005.

Ducruix, S., Schuller, T., Durox, D., Candel, S., "Combustion Instability Mechanisms in Premixed Combustors", Combustion Instabilities in Gas Turbine Engines, AIAA Press: Reston, VA, 2005.

Goodwin, D.G., Cantera, http://www.cantera.org, 2001-2005.

Hindmarsh, A.C., Brown, P.N., Grant, K. E., Lee, S. L., Serban, R., Shumaker, D. E., Woodward, C.S., "SUNDIALS:Suite of Nonlinear and Differential/Algebraic Equation Solvers", *ACM Transactions on Mathematical Software*, 31, 363-396, 2005.

Huth, M., Vortmeyer, N., Schetter, B., Karg, J., "Siemens Gas Turbine Operating Experience with Coal Gas in the IGCC", Power-Gen Europe, 1998.

Lieuwen, T., McDonell, V., Santavicca, D., Sattelmayer, T., "Burner Developement and Operability Issues Related with Steady Flowing Syngas Combustors", *Combustion Science and Technology*, 180, 1167-1190, 2008.

Moliere, M., "Benefiting from the Wide Fuel Capability of Gas Turbines: A Review of Application Opportunities", ASME Paper No. GT-2002-30017, 2002.

Tuncer, O., Acharya, S., Uhm, J. H.,"Dynamics NOx Flashback Characteristics of Confined Premixed Hydrogen Enriched Flames", *International Journal of Hydrogen Energy*, 34, 496-506, 2009.

Wohl, K., "Quenching, Flash-Back, Blow-Off Theory and Experiment", 4th Symposium (International) on Combustion, 69–89, 1952.

Yoshi, M. M., Lee, S., "Integrated Gasification Combined Cycle – A Review of IGCC Technology", *Energy Sources Part A: Recovery, Utilization and Environmental Effects*, 18, 537-568, 1996.

Yu, G., Law, C.K., Wu C.K., "Laminar Flame Speeds of Hydrocarbon Plus Air Mixtures with Hydrogen Addition", Combustion and Flame, 63, 339-347, 1986.